

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indgangen til 4. Maj-Kollegiet i Aarhus.

Carl B. Christiansen & Co. A/S

Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibeband og sliberonder
til alle formål.

HANDELSFIRMAET
DITZ SCHWEITZER A/S
GRUNDLAGT 1883
BREDGADE 37, KBH. K.
MINERVA 57

KNUD PLOUGSØE
MØBELFORRETNING
PILE ALLE 55 - EVA 5685
KBH. F.

IVER C. WEILBACH & CO. A/S
AMALIEGADE 30 - KBH. K.

PERSSONS
CLICHEANSTALT I/S
BREDGADE 25 E - KBH. K.

WORLD TOURIST
BREDGADE 10 - KBH. K.
MINERVA 1945

KINDT - LARSEN
ARKITEKTER
ST. KONGENSGADE 72
KBH. K.

KNUD JENSENS
BOGTRYKKERI
ST. KONGENSGADE 61
KBH. K.

H. J. SIMONSEN & CO.
INTERNATIONAL SPEDITION
ST. KONGENSGADE 63 A
KBH. K.

KNUD LOUS
ST. KONGENSGADE 110
KBH. K.

KRYDSFINER-HANDELEN
HYLTBRO 5
KØBENHAVN N.

RICH. GEIMARK
AUTOTRANSPORT
NYHAVN 31 - PALÆ 1515

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10-15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 - Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. - Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande - og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh. Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. TAgA 328.

Den øvrige bestyrelse:

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtassevej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag.
Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorfs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8,
Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Århus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade
20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

	Side
Godt brølt	159
Festdag i Horsens	160
4-maj-kollegiet i Århus	161
Hvidsten-folkene	163
Stævnemøde ved pigtråden ..	165
Bøger	167
Dagbogsblade	167
Indsamlingen til Neuengamme-monumentet	169
Sådan endte det	171
Af dagens post	173
Hende derhjemme IV	174
Gestapofangerne	176
Kammeraternes Hjælpefond ..	176

Godt brølt - BRITISKE LØVE!

Den sidste del af september og den første del af oktober måned bragte os „Den britiske Uge“.

Flere af storbyerne viste væsentlige dele af den engelske produktions mange forskellige grene, og på Kunstindustrimuseet vistest de bedste genstande fra det 18. århundredes engelske møbler, formet i den engelske møbelkunsts storhedstid.

Og på Rosenborg eksercerplads fremførtes gennem 11 dage, 28 gange ialt, det engelske militær-show Tattoo — en blændende opvisning. Hvert skridt, de 900 mand på eksercerpladsen tog, hver håndbevægelse, hvert eksercergreb syntes at være talt og opmålt. Når soldaterne klaskede hænderne i geværerne, skete det i samme sekund.

Når man studerede de britiske udstillinger, når man begejstredes for det britiske militær-show, så man naturligvis også efter, hvordan andre reagerede. Man fik let den tanke: Hvordan ville folkene fra vor sydlige nabo lave disse ting? — Helt anderledes.

Ville man i dag kunne lave en tilsvarende tysk uge? — Ja, men der ville ikke være den genklang i befolkningen, som „Den britiske Uge“ kunne notere sig.

For der er jo i den engelske måde at tage tingene på en væsentlig lighed med den måde, danskerne tager tingene på. Vel vil vi aldrig kunne skabe et sidestykke til det engelske Tattoo, og vel bliver vi aldrig i dette land militarister, men det charmerende ved den engelske militæropvisning var jo også, at den ikke virkede militaristisk.

Skal man finde en forklaring på det, må den nok søges i det engelske

folks skoling i demokratisk leveform, og på det punkt ligger det vel i toppen blandt Europas folk. For de fleste danskere går tankerne jo også med velvilje til RAF-indsatsen her i vort land.

Den flittige tilslutning til de frivillige engelskhold skyldes nok både det forhold, at mange gerne vil lære sproget, der er verdenssproget fremfor alle andre, men nok også, at man i den engelske leveform ser noget praktiseret, som vi godt kan lide.

Så kunne man spørge om, hvorfor briterne har været så længe om at lave den engelske uge.

Det hænger vel sammen med den form for demokrati, der finder, at man ikke for kraftigt og heller ikke for ofte skal gøre opmærksom på sig selv og sine dyder, men dagens konkurrenceforhold kan jo nok gøre det nødvendigt, at man gør opmærksom på sin egen eksistens, og sker det som her på en kultiveret måde, virker det blot tiltalende.

Mange har haft lyst til at lave rejser til England som led i engelskundervisningen, for skal der være mening i at lære et fremmedsprog, må der også følge en indlevning i folkets mentalitet og landets geografiske forhold. Og den opnår man bedst ved studier i selve landet.

En del tilslutning er der til udvekslinger, men skal der komme mere fart i Englandsrejserne, må der skaffes muligheder for at komme billigere derover.

Alle danskere har vel efterhånden været sydpå. Mange ville gerne lægge vejen vestpå, men man hindres ofte af vanskeligheder med at skaffe pladser på bådene, og skal man have bilen med, kan det være helt galt.

I det, der nu skulle følge efter „Den britiske Uge“, er det af meget stor betydning, at rejsen fra Danmark til England billiggøres.

Det er en praktisk side af en sag med vide aspekter.

F-k.

Fornøjeligt samvær i Horsens

Formanden for Kammeraternes Hjælpefond, konsul Kaj V. Dahl
hyldet på den runde dag i presse og ved aftenfest

Formanden for Kammeraternes Hjælpefond, konsul Kaj V. Dahl var på sin 70-årsdag den 7. oktober genstand for en enestående stor opmærksomhed.

I dagene forud eller på selve dagen bragte alle større blade anerkendende artikler om Kaj V. Dahl, og på selve dagen samledes efter personlig indbydelse 120 deltagere til en smuk og fornøjelig aftenfest på Ejer Bavnehøj.

Blandt gæsterne var medlemmerne af KHs forretningsudvalg. Fødselaren havde tilrettelagt aftenfesten sådan, at der ikke skulle holdes taler — for, sagde han med et smil: „Alle har jo i bladene kunnet læse om, hvilket fortræffeligt menneske, jeg er.“

Der var dog tre, som han ikke kunne formene ordet, nemlig broderen, pastor Aage Dahl, den nære personlige ven, overretssagfører Oppenheim og en repræsentant for Kammeraternes Hjælpefond.

Det var af forretningsudvalget overdraget Pigtråds redaktør, skoleinspektør Johannes Fosmark at tale på fondens vegne.

Han sagde bl. a.:

Blandt aftenens gæster er der en gruppe, der har lært Kaj Dahl at kende gennem et samarbejde i Kammeraternes Hjælpearbejde gennem nu 20 år.

Vi har lært ham at kende som en sejt mand, en beskeden mand, en nationalsindet mand og som en lykkelig mand.

Først sad Kaj Dahl i enecelle i fængslet i Aarhus i 16 dage, derefter var han i Horslerød og senere i Neuengamme. Hans vægt gik i kzelejren ned fra 146 til 84 pund, og vi ved, at han tidligere havde haft et længere ophold på Vejle fjord. Når han alligevel overlevede, skyldes det, at han er en sejt mand, der har en ukuelig vilje.

I de 20 år, Kaj Dahl har haft for-

mandsposten, har han skullet tegne firmaet, og de repræsentative opgaver er jo noget af det opmuntrende i hverdagens slid.

Vi har to gange fået ærefulde indbydelser fra Norge. Begge gange bad Dahl en anden rejse og tale på fondens vegne.

Vi holdt for ikke så længe siden det store stævne i Fredericia. Alle andre havde glemt at takke de mænd, der med fare for deres eget liv i det nazistiske Tysklands sidste timer kørte 1000 norske og 6000 danske kz-fanger ud af det tyske krigshelvede. Formanden skulle tale. — Han bad en anden gøre det.

Vi holdt møde på Frihedsskollegiet i Esbjerg og samledes med kollegianerne bagefter. Dahl skulle tale på fondens vegne. — Han bad en anden gøre det.

Men det daglige slid med forhandlinger og møder og arbejdet med at skaffe hjælp til værdigt trængende kammerater har han aldrig svigtet.

Vi har også lært Kaj Dahl at kende som en nationalsindet mand, der alle sine dage varmhjertet har støttet det danske arbejde i hele Sønderjylland.

Hans natur er dansk. Hans væremåde er dansk. Hans virkemåde er dansk. Og hermed hænger hans udprægede sans for humor nøje sammen.

Når han efter møderne fortæller, er det ofte muntre minder fra barn-domshjemmet i præstegården, tiden på Sorø Akademi, og han glemmer aldrig at få flettet nogle anerkendende ord ind om broderen, Aage, som han ynder at omtale som kirkefyrsten.

Vor hilsen er holdt i rødt, blåt og hvidt. Det peger hen på Dahls hverv som fransk konsul, men det peger også hen på frihedskampen.

Vi overbringer vor hilsen til en kammerat fra fangerne, en kammerat, der kan glæde sig over at nyde

en udstrakt tillid blandt de kammerater, som han delte strabadserne med, da vi kæmpede for vort lands frihed.

Gaven fra KH var foruden blomster en lille barnegruppe af billedhuggeren Eberlein.

»Sirenen har lydt«

*Sirenen har lydt, nu er sjæle i nød,
for bomberne truer med nedslag
og død;
og folk søger tilflugt i by
som på land.*

*Gud skærm nu vort
elskede fædreland.
Sirenen har lydt.*

*Her kommer en mor
med sit barn i favn,
det slumrer så trygt,
skønt hun hvisker dets navn,
en kende urolig, lidt bleg
om sin kind —
af mørklagte trapper,
i kælderen ind.*

*Sirenen har lydt, både store og små
besindig mod tilflugtsrummene gå.
Trafiken er standset, til vognens hjul
står hestene bundet,
møns folk er i skjul.*

Sirenen har lydt.

*Hvis hver gør sin pligt,
både kvinde og mand,
vi tjener os selv og vort elskede land.
Vær rolig, er Luftværnets første bud;
når vi gør vort bedste,
så hjælper os Gud.*

Sirenen har lydt.

*Når engang der råder fordragelighed,
når lande og folk kan leve i fred:
Vort hjerte vil fyldes med
jubel og sang,
for så kan vi sige - for sidste gang -*

Sirenen har lydt.

JOHANNES MØLLER.

Fjerde Maj-kollegiet i Aarhus

Endnu alle børn fra modstandshjem.
De unge ved det — men drøfter det ikke indbyrdes.

Når man på Fjerde Maj-Kollegiet i Aarhus sidder på forstander, kreditforeningsfuldmægtig Henning Schous kontor og lader blikket glide hen over tavlen med navnene på kollegiets 54 beboere, føler man det næsten som at blade i en mindebog over besættelsestiden. Navne som Toldstrup, Zacho, Platou, Federspiel, Kinch, Riber, Håkånsson, Müller, Bay Andersen, for blot at plukke nogle ud, får tankerne til at gå til Vestre Fængsel, Horserød, Frølev, Neuen-gamme — og Mindelunden i Ryvangen.

I fundatsen for kollegiet står, at ansøgere, som har deltaget i modstandskampen, er fortrinsberettigede, men den kategori er der ikke flere af nu. Nu bliver de ledige værelser besat efter reglen: egnethed for de studier, vedkommende har begyndt, forsørgerens (forældrenes) positive indsats i frihedskampen og ansøgerens økonomiske kår.

— Der står egentlig ikke noget om, at forældrenes aktive deltagelse i modstandskampen giver fortrinsberettigelse, fortæller forstander Schou, men vi har så mange ansøgninger om kollegieværelser, at det indtil videre er et absolut krav, at en ansøger opfylder alle tre betingelser for at komme i betragtning.

Det kan somme tider være svært at bedømme ansøgerens kvalifikationer med hensyn til det første punkt, for vi ved jo af erfaring, at adskillige gamle modstandsfolk, og blandt dem vel mange af de bedste, er utilbøjelige til at udbrede sig ret meget om deres deltagelse i modstandskampen. De synes, det er store sager, når de blot på skemaet svarer med et ja. Men i den henseende er beskedenhed nu ikke nogen borgmesterdyd.

Det eneste punkt, hvor man i praksis kan sige, at der er tale om en vis fortrinsberettigelse stadigvæk, er,

hvis forsørgeren har sat livet til i KZ-lejr eller herhjemme eller er død senere som følge af mén pådraget under krigen!

Nu er der snart gået tyve år siden befrielsen. Kollegianerne i Fjerde Maj-Kollegiet kan kun i få tilfælde huske noget fra besættelsestiden, eller i hvert fald kun dunkelt. Hvordan bærer man sig ad med at bevare noget af ånden fra den tid i en institution, der bærer et så krævende navn.

Ikke prædike „modstand“

— Ja, det er netop hovedpinen i dag, fortsætter forstanderen. Der bor ingen unge på kollegiet her, hvis forældre ikke på den ene eller anden måde har gjort en indsats i modstandskampen, det ved de alle — men de drøfter det ikke indbyrdes.

Det er mit synspunkt, at man ikke skal gå og prædike „modstand“ med alt, hvad vi ældre lægger i ordet. Men vore unge skal naturligvis respektere, hvad huset står for. De skal respektere ånden og optræde efter den.

I et hus, der rummer så mange, opstår naturnødvendigt af og til problemer. Når jeg står for at skulle træffe afgørelse i en eller anden retning, spørger jeg altid mig selv: hvordan ville modstandsfolk se på

Fjerde Maj-Kollegiet i Aarhus er bygget som en lavlænget dansk bondegård, med fire længer omsluttende en grønnegård.

dette problem, hvilken beslutning vil de, der var med til at skabe grundlaget for dette kollegium se på spørgsmålet?

Frugtbart vekselvirkning

Fjerde Maj-Kollegiet i Aarhus er tegnet af kongelig bygningsinspektør, arkitekt C. F. Møller, som har givet bygningen form af en dansk bondegård med fire lave sammenbyggede længer omkring en grønne-gård. Kun indgangsportalen hæver sig i vejret, som portene altid gjorde det på landet i gamle dage. Bygningen virker intimt, den ligger på en stille villavej og giver den besøgende et umiddelbart indtryk af hygge og hjemlighed.

— Vi stræber også efter at skabe et hjem, et virkeligt tilholdssted for de unge, siger Henning Schou videre, og jeg tror, det er lykkedes at få dem til at føle sig hjemme her. Vore unge er jo allesammen under uddannelse i en eller anden retning.

Kollegiet her er vel et af få, der huser unge, som søger at dygtiggøre sig inden for vidt forskellige fag. Vi har universitetsstuderende, teknikumstuderende, handelsstuderende, journalistelever osv. Kort sagt giver en sådan blanding af unge fra erhvervsliv og kunst og videnskabelige studiegrene en vekselvirkning, som minder en del om krigstidens modstandsbevægelse.

I øvrigt har vore unge ikke megen tid til såkaldt kollegieliv. Mange læser til eksamen, og de arbejder ofte 16—18 timer i døgnet. Ud over vore faste årlige arrangementer finder deres daglige samkvem sted i de tre „køkkener“, kollegianerne er inddelt i.

Selvstyre

Det er vist også noget specielt for vort kollegium. Vi har ingen kantine. De fleste spiser i køkkenerne, hvor de på skift sørger for indkøb, madlavning og opvask. Det giver ansvarsfølelse, sammenhold og lærer de unge hensyntagen til andre. Vi har et kollegianerråd og dermed et ret udstrakt selvstyre. Jeg har fast træffetid tre gange om ugen, men langt de fleste problemer finder de unge

selv en løsning på. På en generalforsamling vælges formand og næstformand for rådet, hvorefter hvert af køkkenerne vælger et medlem. De tager sig af alle fællesanliggender.

Samles kollegianerne til vore mindedage?

— Som jeg før sagde, svarer Henning Schou, taler vore unge ikke meget om besættelsestiden indbyrdes, men det betyder ikke, at de ikke ved noget om den tid, og at de ikke skænker den en tanke. Jeg har ofte set, hvordan de efter en skovtur for eksempel lægger en lille buket ved Knud Nellemoses monument for besættelsestidens faldne, der er placeret i det lille anlæg ved siden af kollegiet.

Og vor store festdag er selvfølgelig Fjerde Maj, og vil altid vedblive at være det, om ikke for andet, så fordi det er kollegiets fødselsdag. Den aften samles vi alle sammen med bestyrelsen og enkelte gæster til middag. Som talere har vi bl.a. haft professor Rich. Ege og overlæge Bang, Randers. Til næste år håber vi at få besøg af grosserer P. M. Daell til 20-års-dagen for befrielsen.

Efter talen hører vi frihedsbudskabet fra London, som vi har på bånd og grammofonplads. Derpå sættes lys i alle kollegiets mange vinduer — 260 lys går der til, hvilket er af en betagende virkning, navnlig set fra grønnegården. Aftenen slutter med en svingom.

9. april samles vi i dagligstuen til et foredrag. Af foredragsholdere fra de senere år husker jeg bl.a. dr. phil. Jørgen Hæstrup, ligesom admiral Linde og hans adjudant har holdt foredrag om flåden og 9. april. Jeg har også selv holdt foredrag på denne dag et år.

Af andre traditionsprægede fester må jeg nævne Revy-festen i november og karnevals festen, hvor alle møder til middagen maskerede og i kostumer efter forud valgt emne. Så har vi i september en festlig fodboldkamp, hvor deltagerne også møder i fantastiske påklædninger.

Fremtiden?

Hvordan vil det gå den dag, da Fjerde Maj-Kollegiet ikke længer får sit klientel fra gamle modstandshjem,

og den dag kan vel ikke være særlig fjern?

— Det må stå fast, at i et hus som dette må man bevare indstillingen over for modstandskampen, skønt det vel kan være vanskeligt allerede i dag at finde en fællesnævner for, hvad modstandsbevægelsen stod for. Men selve ånden og tonen fra den tid må bibeholdes. Det er muligt, at man fremover må indstille sig mere på foredragsvirksomhed og lignende.

I en by som Aarhus, hvor unge under uddannelse søger med lys og lygte efter et sted at bo og ofte må betale svimlende summer for et værelse, falder det naturligt at spørge: hvad koster det at bo på Fjerde Maj-Kollegiet?

— Værelsesprisen er netop sat op fra 75 til 90 kroner om måneden, oplyser forstander Schou. Som De ved, er kollegiet gældfrit. Det skal det være efter fundatsen.

For de 90 kr. får kollegianeren et hyggeligt værelse med sovesofa, lænestol, boghylde, indbygget skab osv. Desuden er der fælles dagligstue, spisestue, de omtalte køkkener med køleskab og skabe til hver enkelt.

Vi holder aviser, og vi har fjernsyn. Værelsesprisen dækker selv efter forhøjelsen slet ikke udgiften til alt dette samt til rengøring, varme og administration. Forhøjelsen kom i øvrigt, fordi den skattefritagelse til kommunen, kollegiet hidtil har nydt godt af, nu er bortfaldet.

Vi kører altså med underskud, men vi synes, at det er ganske naturligt, at der tæres på de midler, der i sin tid stilledes til rådighed for Fjerde Maj-Kollegiet, så længe vi stadig huser børn fra modstandshjem.

Når det en dag er forbi, må man vel tilstræbe balance i regnskabet, slutter forstander Henning Schou.

OLUF RIKHOF.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge.

Lad et flag stå syd for kroen

Den første virkelige modtagergruppe i besættelsestidens Danmark blev henrettet for 20 år siden. En far, hans søn og hans svigersøn var blandt de otte, der gik i døden. To døtre dømedes til tugthus.

Sådan blev Hvidsten-gruppens skæbne. 20 år efter kan vi se, hvad de menneskers indsats har betydet. Hvidsten kro og dens folk er blevet symbolet på noget ukueligt, noget livsbekræftende midt i tragedien.

For 20 år siden var der direkte inspiration at hente hos Hvidsten-folkene. Det er karakteristisk for harmen og sorgen, der ramte den lille by mellem Mariager og Randers, at en ny gruppe var under organise-

ring to dage efter, at pelotonens skud havde lydt i Ryvangen i København.

☆

Hvem var da disse mennesker, der så bort fra alle farer på en egn, hvor ni af ti ikke ville drømme om at kaste sig ud i sådan et vovestykke — og hvad satte dem i gang?

Organisatoren var kroejner Marius Fiil, en holden mand på sin vidtberømte landevejskro, der indebar det bedste af dansk kroatkultur. Han nærede en indædt uvilje mod de nazistiske besættelsestropper og alt det, de stod for. Han behøvede ikke at sætte nogen voldsom propaganda i gang blandt sine nærmeste for at få gruppen etableret. Den fandt sammen

så at sige af sig selv. Man havde talt om tingene og om, hvordan kontakterne skulle komme i stand. Da muligheden viste sig, var folkene parate.

Påskuddet viste sig i form af den unge Ole Geisler, der før krigen havde afbrudt sine studier ved Polyteknisk Lærestanstalt i København for at rejse til Kina. Her sad han, da de tyske tropper rullede ind i Danmark den 9. april 1940. Han læste om den danske kapitulation og om den norske kamp. Det stod ham klart, at krigen krævede alle kræfter. Han måtte hjem. Den danske konsul, som han bad om bistand, søgte at berolige ham og rådede ham fra at blande sig i ting, som han ikke havde forudsætning for at vurdere til bunds. Så gik Ole Geisler til den norske konsul, og det gav resultat. Først blev han ind-

Hvidsten kro mellem Randers og Mariager, tegnet i sommer af den norske krigsinvalid Erik Wengelin.

rulleret i et norsk kompagni i Canada, siden overførtes han til England for at blive uddannet som faldskærmsjæger. I februar 1943 blev han kastet ned over Nordsjælland — med dæknævnet Axel Nielsen.

☆

Begyndelsen var meget svær. Næsten ingen ville hjælpe ham — indtil han fik kontakt med de rigtige folk i Jylland.

Blandt dem var godsejer Flemming Junker, Overgård ved Mariager fjord, der på det tidspunkt var ved at samle den jyske modstandsbevægelses tråde.

Axel Nielsen bad ham om råd — hvem skulle han gå til for at få bistand i modtagelsen af våben og ammunition fra engelske flyvemaskiner?

Junker standsede ved kroejeren i Hvidsten.

— Kan De få ham med, er han bedre end nogen anden!

☆

Marius Fiil brød sig ikke om Axel Nielsen ved det første møde i kroen. Den fremmede var en høj, ranglet mand, nervøs af udseende, kort og knap i sin form. Men de to mænd kom til rette i løbet af en halv times tid, takket være læge Thorup Pedersen fra Randers, der optrådte som mellemmand.

Omsider kom det da frem, hvad ærinde virkelig drejede sig om:

— Vi skal ha' hentet noget ude ved Skrødstrup. Det kommer ned fra luften. Hvordan skal vi få gjort noget ved det?

For første og eneste gang havde Marius Fiil en kort betænkningstid. Den varede to minutter. Der kom et vagtsomt og lystigt glimt i hans øjne.

— Det må ordnes, sagde han og gik ud til sin kone i køkkenet, fru Gudrun Fiil.

— Jeg kan ikke se, at der er andet at gøre end at spænde den lille brogede for vognen, svarede hun, da Marius Fiil forelagde hende problemet.

— Jeg havde aldrig før set ham så glad, har Gudrun Fiil siden fortalt.

Næste morgen kørte Marius Fiil rundt i egnen ved Skrødstrup skov og Hem hede for at købe „gamle

ting“. Det var hans store lidenskab. Hvidsten kro er i dag fyldt med antikviteter, der er med til at give det gamle hus, hvori kroen har været drevet siden 1634, sin atmosfære. Men denne gang var hans udflugt på skrømt. Han skulle orientere sig for at få oprettet den første danske modtagelsesplads.

Han vidste, hvor han skulle søge sine hjælpere. Gårdejer Andreas Stenz, der boede i nærheden af kroen, var den første, han gik til. Andreas var parat med det samme. Den sag havde de talt igennem forlængst.

☆

Den engelske sending var kommet ned et par dage i forvejen med bistand af Axel Nielsen og to andre faldskærmsfolk. Georg Qvistgaard og Svensson. Den 13. marts 1943 ved midnat kom en lastvogn, som Fiil havde skaffet i Mariager. Kromanen og Stenz hjalp faldskærmsfolkene med at få våben og ammunition læsset — sendingen blev puttet af vejen i lader og på lofter hos de hjælpere, Fiil allerede havde skaffet. Hjemme på kroen ventede døtrene Kirstine, Gerda, Ritta og Bitten, sønnen Niels Fiil, svigersønnen Peder Sørensen, gift med den ældste datter Kirstine. De var sat ind i tingene og parate til at rykke ud.

Et par dage senere traf kromanen dyrlæge Albert Iversen fra det nærliggende Spentrup.

— Der er begyndt at falde noget ned fra luften, siger Fiil.

— Det er storartet, svarer dyrlægen.

— Om et par dage kommer der et levende menneske. Ham skal vi også have ekspederet af vejen?

— Har I brug for en mand med en bil?

— Jo, og dyrlægen kører jo på alle tider af døgnet!

Så var den aftale klar.

Lige så let gik det med vognmand Anders Venning fra Stensgård i Råsted.

— Hvis det er noget med tyskerne, er a klar!

Møller Henning Andersen, mekaniker Johan Kjær, ungkarlen og tusindkunstneren Niels Kjær Hansen,

karetmager Søren Peter Kristensen, Jens Stenz, en bror til gårdejer Stenz, alle fra Hvidsten, og købmand Knud Christensen fra Randers, slutter sig til med samme selvfølgelighed. Der var andre hjælpere, men navnene, der er nævnt her, gælder de mennesker, der faldt i Gestapos hænder, da gruppen blev revet op.

Som parthavere må også huskes hustruerne. Alle som en og uden betænkning bakkede de deres mænd op.

Vennings kone sagde: „Det er, som om vi igen kan begynde at løfte hovedet!“

Efter generalprøven ved Skrødstrup etablerede Hvidsten-gruppen sin egen modtagelsesplads ved Allestrupgård, et ensomt sted, der var lige så utilgængeligt, som det var skønt. Nødkastningen kunne ske på heden tæt ved en mose, hvor man bekvemt kunne „drukne“ den overflødige emballage i form af containere. Pladsen ligger 12—13 km fra Hvidsten kro.

En aften kort efter gik det løs. Kodeordet var kommet fra BBC. Gruppen, ledsaget af Axel Nielsen, var klar. Maskinen blev vist ind over pladsen ved hjælp af lommelygter i vindretningen. Den første sending og den første faldskærmsjæger var nede to minutter efter.

Der kom svære vanskeligheder under det følgende arbejde. Tyske patruljer var ved et par lejligheder på sporet, men sendingen kom velbeholdent af vejen, og gruppen sneg sig hjem over markerne. En container blev fundet i mosen af tørvegravere. Stort politiopbud, men intet spor. Politikommissær Jæger fra Randers gennemskuede det hele, men sagde intet.

Den 11. marts 1944 gik det galt. En lang række biler kører ad landevejen Randers-Mariager. Kl. 18,15 gør en del af vognene holdt ved kroen i Hvidsten, andre fortsætter mod Kondrup og Spentrup.

— Marius, der er noget galt, sagde fru Fiil. Der er så mange tyskere udenfor.

— Nå, er der svarede han. Det går nok.

Sådan havde han sagt under alle forudgående vanskeligheder.

Marius Fiil går ind i skænkestuen og møder i døren gestapochefen Schwitzgebel fra Århus med bevæbnet eskorte.

— Arresteret, brøler han til kromanden.

Lidt efter føres døtrene Gerda og Bitten ind i stuen. Gestapofolkene oversvømmer kroen. De kommer med Peter Sørensen og hans kone, den ældste af Fiil-døtrene, som de har hentet i deres hjem i nærheden.

I sin bog om Hvidstengruppen skriver Axel Holm om, hvordan en af nabolagets koner, Marie Thøgersen, skolekammerat med kromanden, oplevede den aften, skildret som St. Blicher kunne have gjort det i de år, han havde sit kald i Spentrup:

— A gik som sædvanlig om a-haven ind i køkkenet. Dær stod Gudrun. Hun var askegro i hin hoved. Aal hin lemmer var stiw. Hun lignet en lig paa højkant.

Hun stirret paa mæ og a stirret paa hin. Vi saae ikke et ord. Men saa saa Gudrun: „Vil du noget, Marie.“ „Nej, swart a. Og saa gik a. Men i det samme greb en soldat mig i armen. „Hvad kommer De efter?“ „En supkwast,“ svart a og gik.

☆

Hele gruppen blev arresteret, nogle straks, andre kort efter.

— I skal ikke være kede af det, sagde Gudrun Fiil, da de førte hendes mand, sønnen og døtrene bort. I har ikke gjort noget galt. Selv fik hun lov at blive, hvad ingen forstår i dag.

På Gestapos jydsk hovedkvarter på Århus Universitet blev gruppen forhørt første gang.

— De kan redde Deres liv, hvis De vil, sagde forhørslederen til Marius Fiil.

— Hvorfor skulle det være i fare?

— De har medvirket til oprør mod værnemagten. Det er jo helt klart.

— Har de kaffepunche, jeg har skænket for tyskerne, været for stærke?

☆

Men spillet er tabt. Hvidstengruppen blev rullet op, fordi en fanget faldskærmsjæger gav oplysninger under tortur. Han havde opholdt sig i Hvidsten i lang tid, inden det lykkedes at få ham videre. Han vidste alt, og han fortalte alt. Det var kam-

pens vilkår. Gruppens pårørende eller andre, der stod den nær, har ikke sagt eet bittert ord om den ting. Hvem kan stå imod, og hvem kan ikke? Det skal ingen domme om. Kunne du selv?

Hvidsten-folkene overførtes til Horserødlejren, siden til Vestre Fængsel i København. Det første, de hører i fængslet, er, at tre medlemmer af Hornslet-gruppen, oprettet kort efter Hvidsten-gruppen, er blevet skudt. Næste dag dømmes syv andre til døden.

Den 26. juni 1944 forkyndes dommen over Hvidsten-gruppen. Til døden dømmes kroejer Marius Fiil, født i 1893, medhjælper Niels Fiil, født 1920, bryggeriarbejder Peter Sørensen, født 1914, mekaniker Johan Kjær Hansen, født 1907, radiohandler Niels Kjær, født 1903, karetmager S. P. Kristensen, født 1887, møller Henning Andersen, født 1917, og dyrlæge Albert Carlo Iversen, født 1896.

Til livsvarigt tugthus dømmes Kirstine Fiil og Jens Stenz. Til fire års tugthus dømmes Andreas Venning og Knud Christensen. Til halvanvendt års tugthusarbejde Gerda Fiil.

Kl. fire om morgenen den 29. juni 1944 skete henrettelsen i Ryvangen. De otte blev hentet i den celle, hvor de havde været samlet siden midnat.

— Vi er klar, sagde Marius Fiil, da kalfaktoren åbnede døren. Vendt mod sine kammerater sagde han:

— Herren lade lyse sit ansigt over os og give os fred.

Til sin kone skrev Marius Fiil i den sidste time, inden han flyttedes over i dødsellen:

— Vi kan være vores børn bekendt, Gudrun. Bliv ved med den samme opdragelse i den svære tid, der kommer for jer. Så vil de ære vores minde.

☆

Fru Gudrun Fiil driver kroen i Hvidsten videre i sin mands og sine børns ånd. Den ældste datter Kirstine er hjemme, de andre kommer, når der er brug for hjælp.

Dannebrog vajer hver dag. Marius Fiils sidste ord i brevet var:

— Ingen blomster, ingen pragtsten. Penge i stedet til mennesker, der trænger til dem. Lad et flag stå syd for kroen.

Ole Bergh.

Stævnemøder ved pigtråden

Een gang om ugen blev jeg på fabrikken K.V.A. vidne til en højst ejendommelig form for stævnemøder.

Den nævnte dag — jeg tror, det var om fredagen — gik en lang, ranglet norsk student, der på fabrikken var beskæftiget i laboratoriet, uden for laboratoriet, ud på en lille plads, der var mellem bygningen og plankeværkspigtråden, der spændte sig uden om hele terrainet. Han medbragte en stige, som han stillede op til vinduerne, og med en pudseklud i hånden entrede han op ad stigen, begyndte at pudse vinduer, men det, der interesserede ham mere, var dog at kigge over plankeværket ud på cementvejen, der førte forbi lejren ind mod Oranienborg by. Snart efter gik han ned igen for et kvarterstid efter at fortsætte med vinduespudsningen og det at holde øje med det noget, der skulle vise sig uden for pigtråden.

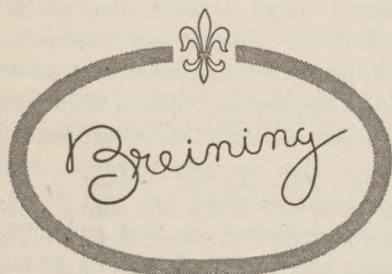
Han var i besiddelse af en utrolig udholdenhed, for atter og atter kom han igen, atter og atter delte han sin opmærksomhed mellem vinduer og landevej for omsider at få held til at veksle nogle ord med den ventede. Og den ventede var en ung norsk dame. Frøken Vanda Hjorth, en datter af den norske advokat Hjorth, der var faldet i unåde hos okkupanterne i Norge, og derfor var sendt til en slags internering i Berlin sammen med sin familie.

Interneringsdelte han med professor Seip fra Oslo, der først havde været fange i Sachsenhausen-lejren, senere levede som interneret lige uden for Berlin. Seip kendte altså forholdene i lejren og vidste, hvem der sad der. Gennem sine stævnemøder med den norske student blev frøken Hjorth en ugentlig budbringer fra den lille internerede koloni i Berlin og de norske studenter i Sachsenhausen.

F-k.

BAADH & WINTHER'S EFTF.

KØBMAGERGADE 45 — KØBENHAVN K.

BRØNDSHOLM A/S
VESTERBROGADE 2
KØBENHAVN K.
GIRO 10111 — CENTRAL 8350

C. TH. DREYER & CO.
FIOLSTRÆDE 36
KØBENHAVN K.

HELGE FLEISCHER
KRISTINEBERG 3
KØBENHAVN Ø.
TELF. 29 31 00

AXEL MADSEN
PAPIRHANDEL
LILLE STRANDSTRÆDE 6 — K.

VILH. ZELTNER A/S
MURARBEJDE — JERNBETON
STUDIESTRÆDE 7 — K.

N. SCHIØTT & HOCHBRANDT

AMALIEGADE 45 — K.

AKTIESELSKABET
KØBENHAVNS BRÆNDELSKOMPAGNI
NØRREGADE 15 — K. — C. 9270

COPYPRINT
NØRREVOLD 21 A — KØBENHAVN K.
MINERVA 1525 - 3025

J. H. SCHULTZ ¹/₈
MØNTERGAARDEN — GOTHERSGADE 49
KBH. K.

STAALVINDUE-CENTRALEN
NY ØSTERGADE 34 — K. — C. 971 - 5971

N. FR. NIELSEN
PAPIR EN GROS
VENDERSGADE 14 — K. — TELF. C. 10058 - 13742

DANSK ELEKTRISK KOMPAGNI
EJVIND FINSEN A/S
JAGTVEJ 11 — KBH. N.

**STØBERI- SPECIAL- OG MASKINFABRIK-
ARBEJDERNES FORBUND**
PILEALLE 27 — KØBENHAVN F.

GEORG SØRENSEN
SKIBSPROVIANTERING
AMALIEGADE 26 — K. — CENTRAL 6404

COMPACTAS

RADHUSPLADSEN 14 — V. — MI. 8787

Bøger

ROMAN FRA NORGE

Per Hansson: „— og tog de end vort liv“. Det Schönberg-ske Forlag, Kbh. 1964. 202 sider, kr. 21,75.

Bogen udkom i fjor i Norge. Det er en på grundlag af dokumentarisk materiale og personligt kendskab til personer og landsdel skrevet historisk beretning om én norsk families aktive modstand imod nazisterne under Norges besættelse. Der er ingen tildigtninger til den historiske virkelighed, og dog læser man bogen med den største spænding, som om det var en „historisk roman“ og ikke en nøgtern og saglig fremstilling af, hvad der faktisk skete. At det er en historisk beretning og ikke en roman understreges yderligere af en del fortræffelige gengivelser af fotografier af den norske families forskellige personer — enkeltvis og i grupper — samt af et specialkort af den egn af Norge, hvor det hele foregik, egnen mellem Trondhjem og den svenske grænse, det smalle stykke Nordnorge med dets sælsomme skønhed: vældige skovstrækninger og smilende græsgange, Trøndernes hytter og gårde og de ensomme bjergegne med vildt forrevne stejle kløfter og rivende bjergstrømme. Ydermere er disse modstandsfolks ruter til og fra den svenske grænse indtegnet på kortet, så at en dansk læser har mulighed for at kunne følge begivenhedernes gang fra dag til dag i et land, der er helt anderledes end vort.

Hovedpersonerne i bogen er bonden, skolelæreren og kirkesangeren Peder Morset, hans hustru Marit og deres 7 sønner. Hele familien er faktisk en aktiv modstandsgruppe. Det går godt en tid, men . . . det også hos os velkendte indtraf: norske forrædere borede sig ind, og så slog Gestapo og dets norske lejesvende til. Hvad der derefter sker er helt fantastisk og utroligt. Forklaringen skal søges i Trøndelagens naturforhold og i trøndernes fysiske styr-

ke, psykiske udholdenhedsevne og uforfalskede tillid til, at det er sandt, hvad Jakob Knudsen hos os udtrykker således:

„Livets Gud mig skærmer, jeg
er hans barn,
ud af hans hånd mig river
af dødens garn.“

Den ene af sønnerne faldt i åben kamp med tyskerne. Den næst yngste søn blev invalid for resten af livet. Faderen blev henrettet, og moderen døde fysisk og psykisk nedbrudt et par år efter krigens afslutning. De 6 endnu levende sønner bor nu rundt omkring i Nordnorge, og ingen af dem har fortrudt, at de valgte modstandskampen. Vi her i Danmark er stolte over, at vi, der kom så sent med, har norske kammerater af denne type. Det varmer os dybt i vort sind. Vi kender os i slægt med dem, og vi ser op til dem.

At bogen også minder os om, at de norske quislinger var mindst lige så usle og gemene som de danske hippoer, er jo uundgåeligt. Det er kvalmende nu at læse skildringer af tortur. Dengang fnøs vi i afmægtigt raseri, når vi mødte den slags. Nu spørger vi med ængstelse: hvor kan et menneske synke så nedværdigende dybt? Der er noget at grunde over.

En anden ting her i bogen, der er værd at huske, er hovedpersonen Peder Morsets forhold til de norske kommunister, der ligesom han var dømt til døden. En kommunist er jo materialist, d.v.s., han håber alene på denne materielle verden. Peder Morset håbede alene på Gud. Denne nøgterne, saglige og rolige skildring lader aldeles tydeligt læseren forstå, at det var Peder Morset, der var den åndeligt stærkeste, så stærk — at han havde noget at give sine kommunistiske kammerater, som de trængte til og — tog imod. Men selv hos dem har der nok været mere „tro“ i hjertet, end man ved deres munds „bekendelse“ kunne ane. Samme erfaring har også jeg gjort i fan-gelejr.

Der er én ting, jeg er ked af: at det virkelig skal være nødvendigt

at oversætte fra norsk. Kan vi dog ikke enes om at lade være med det. Oversætteren har forøvrigt ikke oversat alle norske ord, f. eks. ikke hverken „li“, „tun“ eller „løjpe“. Det sidste kendte jeg ikke, men jeg forstår det, skønt jeg ikke kan finde noget dansk ord for det.

Det meste af denne bog egner sig til højtlesning — kun ville jeg i så fald springe de „voldsomste“ scener over — af hensyn til mine medmeneskers sarte nerver.

HANS MAGLE.

Dagbogsblade

5/9.

AUSCHWITZ-LÆGE VIDSTE SLET INTET OM HENRETTELSENERNE

BONN. Den tidligere Auschwitz-læge, dr. Kurt Uhlenbroock, førtes i dag som vidne i Auschwitz-processen i Frankfurt. Ligesom de fleste andre tidligere SS'ere, der er blevet afhørt i sagen, afslørede han en usædvanlig dårlig hukommelse.

— De må undskylde, men jeg husker altså ikke så godt. Under krigen havde jeg hjernebetændelse, og siden har min hukommelse været meget dårlig, sagde dr. Uhlenbroock med beklagelse i stemmen.

Dr. Uhlenbroock kom til Auschwitz som læge i august 1942. Af flere dagbøger og protokoller fra udryddelseslejren fremgår det, at han var en dygtig og pålidelig læge i lejren. Ikke desto mindre påstod dr. Uhlenbroock i dag, at han havde været syg under hele sit ophold i Auschwitz og kun været i funktion som læge en eneste gang, nemlig under en operation. Han havde derfor heller ikke vidst noget om massehenrettelserne i lejren.

„Falsk melding“

En af lejr lægen, dr. Kremers optegnelser, hvorefter dr. Uhlenbroock skal have været til stede ved henrettelser i gaskamre, tilbageviste han som falsk. Han blev ikke taget i ed.

Trods sin dårlige hukommelse har dr. Uhlenbroock klaret sig udmærket efter krigen. Han er i dag læge i Hamborg og ejer ifølge den østberlinske advokat Kaul en luksusyacht og store godser i Argentina. Kaul repræsenterer tidligere Auschwitz-fanger i østzonen, der har anlagt sag mod de anklagede i processen.

Dr. Uhlenbroock har været sigtet i Auschwitz-sagen, men sigtelsen blev trukket tilbage.

CHR. B. LYNGSIE A/S
RADMANDSGADE 17
KØBENHAVN N.
ÆGIR 11415

ALPHA PLASTIC
TINGVEJ 7 — AS. 1646
KØBENHAVN S.

DANSHIP A/S
ST. KONGENSGADE 68
KØBENHAVN K.
MINERVA 901

FRANS BRUUN
STATSAUT. REVISOR
ST. KONGENSGADE 49 — K.
TELF. CENTRAL 15588

FREDERIK HERTZ
ST. KONGENSGADE 45
KØBENHAVN K.
MINERVA 7145

BANDAGIST
HJORTH LORENZEN
NØRREVOLD 80 — K.

BOGTRYKKERIET
ANTIQUA A/S
MARIELUNDSVEJ 49
HERLEV

OPLEV DEN ENGELSKE „PUB“
„THE BRITANNIA INN“
RADHUSPLADSEN

1/8 BRDR. SIMONGAARD

JAGTVEJ 155 — KØBENHAVN N.

PANTHER SKO

DANSK LÆDER- OG SKOTØJSINDUSTRI A/S
HEIMDALSGADE 14-16 — KØBENHAVN N.

AMERICAN EXPRESS COMPANY 1/8

H. C. ANDERSENS BOULEVARD 12
KØBENHAVN V.

C. E. TH. VAGN-HANSEN

HOLLØSE MØLLEGAARD
PR. HERLUFMAGLE
TELF. SKELBY 144

H. C. OLSEN

JYDSK ULDVARE
HOLBÆK

SPAREKASSEN

FOR KJØGE OG OMEGN

TEATERBYGNINGEN

KØGE

NÆSTVED DISKONTOBANK
AKTIESELSKAB

CITY BASAREN

Parfumeri - Legetøj - Køkkenudstyr
NÆSTVED — TELF. 1477

K. E. RASMUSSEN

REVISOR
RINGSTEDGADE 1A — NÆSTVED

S. P. JENSEN & CO. A/S
KALUNDBORG

E. PETERSEN
AUTOVÆRKSTED
VESTERBROGADE 6 - HELSINGE

TYSK EKSMINISTERS FORHOLD UNDERSØGES

BONN. Statsadvokaten i Kiel har indledt undersøgelser mod den tidligere slesvig-holstenske socialminister Hans-Adolf Asbach, der mistænkes for at være medansvarlig for jødedryddelserne under krigen.

Den 59-årige Hans-Adolf Asbach var med til at oprette flygtningepartiet BHE.

9/9.

SS-GENERALEN VAR SÅ NAIV OG GODTROENDE

BONN. Den tidligere SS-general Karl Wolff, der ved retten i München er anklaget for mord på over 300.000 jøder, blev af en gammel ven i dag karakteriseret som en „naiv og godtroende national-socialist“.

Vidnet, dr. Hans Kissner, havde gået i skole samme nmed Wolff. Den senere SS-general var meget populær blandt sine kammerater, og senere hjalp han mange af dem, når de kom i konflikt med SS og Gestapo.

I årene efter Hitlers magtovertagelse sørgede Wolff således for, at den socialdemokratiske politiker Nierendorf og journalisten Haubach blev befriet fra en koncentrationslejr. Haubach blev dog senere henrettet efter attentatet mod Hitler den 20. juli 1944.

I et andet tilfælde hjalp Wolff en gravid russisk kvinde. Han forhindrede i sidste øjeblik, at hun blev sendt til en koncentrationslejr og sørgede i stedet for, at hun kunne føde sit barn i et af Lebensborn-hjemmene.

„Det var ikke gået op for ham“

— Wolff var så godtroende, at det selv i slutningen af 1942 ikke var gået op for ham, at jøderne blev myrdet i millionvis i Østeuropa, fortalte dr. Kissner. Da vidnet under en fortrolig samtale den 22. oktober 1942 fortalte Wolff, at den engelske radio berettede om massebord på jøder, svarede SS-generalen:

— Det kender jeg ikke noget til, og jeg tror det heller ikke. Dér har du ladet dig narre af den fjendtlige propaganda.

For anklagemyndigheden gælder det om at bevise, at den tidligere Himmeler-adjutant Wolff var vidende om jødemordene, da han organiserede transporten af over 300.000 jøder fra Warszawas ghetto til udryddelseslejrene. Den anklagede hævder hårdnakket, at han havde troet, jøderne skulle samles i en arbejdslejr og senere sendes til et stort reservat på Madagaskar.

10/9.

SIGTET FOR MEDHJÆLP TIL MORD I 50.000 TILFÆLDE

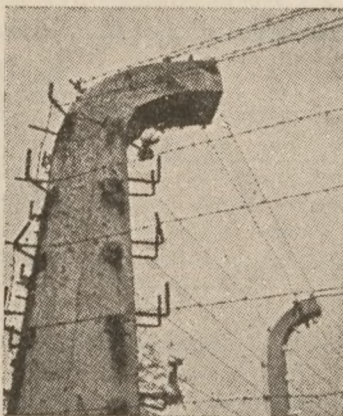
FLENSEBORG. Statsadvokaturen i Flensborg har nu rejst en ny, alvorlig anklage

mod den 54-årige købmand og tidligere SS-„Obersturmbannführer“ Martin Fellenz fra Slesvig, der en overgang sad som velagtet medlem af Slesvig byråd. En talsmand fra statsadvokaturen oplyser herom, at man sigter Fellenz for også at have ledet jøde-„omflytningerne fra Krakau i Polen. Denne „omflytning“ omfattede 7.300 jøder, der alle blev dræbt i Koncentrationslejre.

Hermed løber to processer mod Fellenz. I januar 1963 blev Fellenz dømt ved nævningetinget i Flensborg, men dommen nåede ikke at få retskraft. Havde det været tilfældet, ville han praktisk taget være sluppet for straf . . . .

Statsadvokatens undersøgelser er resulteret i 16 bind dokumenter på tilsammen 2.500 akter. Anklagemyndighedens arbejde er dermed for så vidt afsluttet, idet man nu har rejst anklage på de nævnte grundlag. Anklageskriftet alene omfatter 70 sider, og der foreslås afhørt 60 vidner fra ind- og udland. Under den første proces afhørtes 132 vidner, deraf adskillige fra Israel.

Indsamlingen til Neuengamme- monumentet

I koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg har fra 1939—45 passeret ca. 106.000 kvinder og mænd fra 28 lande som tyske fanger. Heraf omkom ca. 85.000. Alle disse mennesker måtte ofre deres liv i kampen mod nazismen og for deres landes frihed. Overlevende fra lejren har alle følt det som en hellig pligt, at der rejstes disse ca. 85.000 ombragte mennesker et værdigt minde, når tiden var moden.

Fra danske fangers side føler man sig særlig forpligtet, idet ca. 1500 har haft kz Neuengamme som stamlejr, og ved grev Bernadottes hjælpeaktion for norske og danske fanger fik næsten 6000 danske fanger fra andre kz-lejre og tugthuse et kortere eller længere ophold i Neuengamme, inden disse blev overført til interneringen i Sverige.

I et samarbejde mellem senatet i Hamburg og Amicale de Neuengamme, der repræsenterer tidligere fanger fra de 28 lande, er man nu gået ind for at løfte denne opgave. Senatet stiller et areal på ca. 50.000 kvadratmeter af lejrens grund til rådighed og et beløb på 1.100.000 DM til bygningsværker, medens franske arkitekter og billedhuggere står for det kunstneriske arrangement. Efter planen skulle hele anlægget være klar til indvielse maj 1965.

Til den kunstneriske udsmykning og mindetavler m.v. skal hver af de 28 lande deltage med et beløb. Frankrig har for længst indbetalt 200.000 francs, og for Norges og Danmarks vedkommende er anslået ca. 150.000 kr. fra hver.

I Danmark vil man søge beløbet fremskaffet ved en landsindsamling, der startede med en koncert den 29. august kl. 20 fra Radiohusets koncertsal.

Vi appellerer til Dem om at hjælpe os i denne sag ved et kontant bidrag, stort eller lille, til vor girokonto nr. 205, Indsamlingen til Neuengamme-monumentet. Om ønskes kan beløbet også indbetales direkte til præsidiat: Landsretssagfører Per Federspiels kontor, Gothersgade 109, København K.

PER FEDERSPIEL.

☆

Med dette nummer af vort blad følger et girokort.

Både små og store beløb er velkomne. Danmark vil blandt 28 nationer gerne yde sin del for at få et værdigt monument rejst på det sted, hvor 85.000 ofrede livet i kampen mod nazismen.

DAGBLADET VESTKYSTEN

ESBJERG

CARL LASSENS EFTF.
Spedition — Forwardingagents
ENGLANDSKAJEN — ESBJERG

DE FORENEDE ISVÆRKER
AKTIESELSKAB
ESBJERG

HUSTØMRERNES ANDELS-
SELSKAB
ESBJERG — TELF. 2 23 88

E & C's
HØNSEFODERFABRIK A/S
ESBJERG

ERIKSEN & CHRISTENSEN
AKTIESELSKAB
ESBJERG

K. PETERSEN
URMAGER & GULDSMED
KONGENSGADE 39 — ESBJERG

AGRICOLD A/S
ESBJERG

J. LAURITZEN'S EFTF.
MÆGLERFORRETNING
HAVNEGADE 61 — ESBJERG

TOBIESENS PAPIRHANDEL
KONGENSGADE 47 — ESBJERG

ESBJERG JERN- OG
STAALFORRETNING A/S

THE BORDEN COMPANY
AKTIESELSKAB
ESBJERG

H. NORDLAND - HANS NORDLAND
A. STENTEBJERG
STATSAUTORISEREDE REVISORER — ESBJERG

REVISIONSSELSKABET I ESBJERG
STATSAUTORISEREDE REVISORER

ESBJERG TOVVÆRKSFABRIK
AKTIESELSKAB

WIGGO KONGSTAD ^{1/8}
H. E. BLUMESVEJ — ESBJERG
TELF. 2 65 77

^{1/8} VALUE
DYEKJÆRS HUS
ESBJERG

K. DIDERIKSEN
SPEDITION — STEVEDORING
ESBJERG

ESBJERG BANK
AKTIESELSKAB

AKTIESELSKABET
C. J. CHRISTENSENS PAPIRHANDEL
ESBJERG

OVE STEEN
EXAM. TANDTEKNIKER
ESBJERG

ESBJERG OG OMEGNS SPAREKASSE

ESBJERG KOMMUNE

Sådan endte det . . .

I april måned 1945 forberedtes den endelige afvikling af kz Neuengamme. Selv de mest fanatiske tyskere måtte erkende, at nederlaget uundgåeligt nærmede sig. Den 14. april sendte Reichführer Heinrich Himmler følgende fjernskrivermelding til samtlige koncentrationslejrkommandanter: *Der kan ikke blive tale om overgivelse. Lejren skal omgående evakueres. Ingen fange må falde levende i hænderne på fjenden.*

Således forløb det i Neuengamme:

1. april 1945:

2000 fanger, alle syge, sendes til Hannover-Stöcken og Hannover-Misburg.

8. april 1945:

En transport på 2500 fanger går i retning Bergen-Belsen, men må ændre kurs, da denne lejr allerede er besat af engelske tropper. De ender i Sandbostel.

15. april 1945:

Denne dato starter de store hjemtransporter af norske og danske fanger. Først afsendes de syge i Røde Kors vogne.

20. april 1945:

Denne dato afsluttes de norske og danske hjemtransporter, og den følgende dag erklæres lejren rømmet for alle nordmænd og danskere.

Stadig den 20. april 1945: 20 jødiske børn, to franske læger og to hollandske plejere bliver hængt i et lokale i Bullenhuserdamm-skolen i Hamburg. Børnene, der var i alderen fra 4 til 12 år, havde været underkastet eksperimenter med tuberkulose og skulle væk, inden disse eksperimenter blev røbet for de allierede tropper. I samme rum myrdedes samme dag 30 russere.

58 mænd og 13 kvinder ankom i hemmelig transport i overdækkede lastvogne og blev straks isoleret i Block 20.

Samme nat gik en transport på 400 fanger til udekommendoen Kalttenkirchen.

21.—22. april 1945:

De 13 kvindelige fanger fra den hemmelige transport henrettes.

22.—23. april 1945:

De 58 mænd fra samme transport henrettes. Enkelte af dem gjorde modstand og kvæstede SS-lederen Thumann. SSerne knuste modstanden blandt andet ved at kaste håndgranater ind mellem de dødsdømte.

23. april 1945:

358 førende franske personligheder, der opholdt sig i den såkaldte prominentlejr, førtes i retning mod Flossenburger.

26. april 1945:

De sidste banetransporter afgår fra kz Neuengamme i retning mod Lübeck, hvor de skal indlades i skibene „Cap Arcona“, „Thielbeck“, „Athen“ og „Der Deutsche“.

Samtlige lejrens papirer brændes.

29. april 1945:

I Lübeck udlades talrige døende fanger og begravnes på Vorwerker

kirkegården. I mellemtiden ankommer fanger fra Stutthof og Schuten og sluttet til fangerne fra Neuengamme.

Indskibningen af fanger i de fire skibe indledes i Neustädter-bugten.

Kl. 18 denne dato ikklædes de sidste 386 fanger i Neuengamme-lejren SS-uniformer og føres under bevogtning af 280 SS-mænd for at slutte sig til særkommandoet Dirlewanger. Præcis kl. 20 forlader de lejren i retning mod Bergedorf-Lauenburg.

30. april 1945:

De sidste arbejdskommandoer, der var tilbage i Neuengamme, starter under kommando af SS-førerne Thumann og Dreimann i retning mod Flensburg.

2. maj 1945:

368 fanger fra særkommandoet Dirlewanger bliver sammen med 5000 SS-folk afsendt fra kasernen Hamburg-Langenhorn. En militær formet gruppe fanger sprængte med held vagtfolkernes spærrekæde og marcherede derefter mod Hamburg.

3. maj 1945:

Skibene „Cap Arcona“, „Athen“, „Thielbeck“ og „Der Deutsche“ bombarderes af englænderne, og 7000 fanger fra kz Neuengamme omkommer. Kun kaptajnen på „Athen“ nåede rettidigt i havnen Neustadt-Holstein, og de 1998 fanger, han havde om bord, reddede livet.

Sådan sluttede det.

☆

5000 KR. TIL NEUENGAMME

Københavns magistrat har i sit møde den 12. oktober bevilget 5000 kr. til det internationale monument i Neuengamme.

BOX 8

Box 8 (Buchenwald) har sammenkomst i restaurant Grønningen fredag den 6. november.

Tilmeldelse hos P. Redon, telefon Øbro 3698.

FREDERICIA BYES OG OMEGNS

SPARE- OG LAANEKASSE

FREDERICIA

BROAGER TRÆLASTHANDEL OG TRÆVAREFABRIK

AKTIESELSKAB

LEHMAN DEGN'S BOGHANDEL

TELEFON 2 41 83 — HORSENS

B. BENDIXEN I/S
AUT. INSTALLATØR-INGENIØR
M. af I.
AABOULEVARDEN 1 - HORSENS

BAGERMESTRENE'S
RUGBRØDSFABRIK A/S
SØNDERBORG

CHR. NIELSEN'S
TØMMERHANDEL
GØRDING — TELF. 8 - 108

VEJEN ANDELSMEJERI
VEJEN
TELF. 3 (fl. lin.)

ASKOV BOGHANDEL
K. MOGENSEN
ASKOV PR. VEJEN

SYDJYDSK LANDMANDSBANK
RIBE

AKTIESELSKABET
HORSENS SØVVAREFABRIK
BRDR. W. & S. SØRENSEN

HAVNEMØLLEN I FREDERICIA $\frac{1}{8}$

KARL HANSEN OG HUGO RASMUSSEN $\frac{1}{8}$
CIVILINGENIØRER
SPANGSBERGGADE 59 — ESBJERG

JYDSK HÆRDERI $\frac{1}{8}$
AARHUS — TELF. 6 92 22

Rahr's **TEKNISKE**
FORRETNING A/S
AARHUS

LINDHOLST & CO. A/S
AABOGADE 40
AARHUS N.

TAGE TRABJERG
TANDHJULSFABRIK
AARHUS N.

BRDR. RASMUSSEN
AUT. TRIUMPH FORHANDLER
AARHUS N.

M. GLYTTING OG M. BLOKDAL-PEDERSEN

STATSAUTORISEREDE REVISORER
AARHUS C.

ALFRED C. NIELSEN
STATSAUT. REVISOR
BORGGADE 16 — AARHUS C.

AKTIESELSKABET
FREDERIKSHAVNS BANK

EN STILISERET TREFOD SKJULES

I „Den britiske Uge“ gik min kone og jeg søndag eftermiddag en tur på Strøget, og vi glædede os over de mange smukke og interessante udstillinger samt over de mange danske og engelske flag, der smykkede gaden.

Da vi kom forbi Helligåndskirken, sagde min kone: Nu burde flammen brænde i offerskålen ved den ukendte kz-fanges grav.

Som det er nu, er der ikke en sjæl, der lægger mærke til monumentet.

Jeg måtte give min kone ret.

JOHANNES HANSEN.

Der er tradition for, at flammen i offerskålen kun brænder den 9. april, 4. maj og ved julehøjtideligheden.

Den burde nok brænde oftere, og gitteret, der skjuler den stiliserede trefod, burde enten falde eller føres bag monumentet.

Hidtil er det ikke lykkedes at drage monumentet frem i dagslyset. Man siger, at menighedsrådet er imod det. Hvem der så ellers kan begribe årsagen til, at man mener sådan.

F-k.

☆

„Danmark under besættelsen“ i aftenskolen.

FOF's aftenhøjskole i Hornbæk indbyder til en foredragsrække, bestående af seks foredrag med den samlede titel „Danmark under besættelsen“, der uden tvivl vil påkalde interesse. Denne foredragsrække arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet. Forhandlingspolitikken behandler cand. mag. Terkel Engberg. Den tyske politik overfor Danmark behandles af cand. mag. Henning Poulsen. Den nationale og demokratiske frontdannelse ved cand. mag. Henrik S. Nissen. Modstandskampen ved adjunkt, cand. mag. Åge Trommer og „Befrielsesregeringen,

opgør og kompromis“ ved cand. mag. Finn Løkkegård.

☆

Studiekredsarbejdet i Torsted-Torsvang ved Horsens får i år som emne „Danmark under 2. verdenskrig“. Ved 25-året for 2. verdenskrigs udbrud vil man søge at trække linierne op for Danmarks forhold under krigen. Det hedder videre i indbydelsen: Dette emne vil uden tvivl interessere både de unge, som kun har hørt og læst om krigen, og de lidt ældre, som har oplevet krigen.

12,5 MILLIONER DOLLARS TIL NAZISMENS OFRE

FN.s Højkommissariat for Flygtningen meddelte den 23. september, at hele det beløb på 12,5 millioner dollars, der er til rådighed til kompensation for flygtninge, som forfulgtes af det nazistiske regime i Tyskland på grund af deres nationalitet, vil blive udbetalt inden jul. Hidtil er der betalt 6 millioner dollars som delvis erstatning til de ca. 12.000 flygtninge, som man fandt berettigede blandt de 40.000, der søgte. Midlerne er stillet til rådighed af Forbundsrepublikken Tyskland.

HJEM FRA DEN HOLLANDSKE MARTYRBY PUTTEN

20 år siden, den nederlandske
landsby blev udsløttet

LADELUND. Provst Hans-Egon Petersen, Læk, og den tyske præst i Ladelund, Harald Richter, er netop vendt hjem fra et besøg i den nederlandske landsby Putten, hvor de deltog i en mindehøjtidelighed i anledning af, at det er 20 år siden, SS-bødder brutalt udsløttede landsbyen og dræbte flertallet af dens mandlige beboere. Over 100 af disse omkom under de frygteligste pinsler i den daværende kz-lejr Ladelund, hvor beboerne forgæves forsøgte at lindre fangernes kår, fortæller Flensborg Avis.

Efter krigen har beboerne i Ladelund — danske som tyske — sat en ære i at passe gravene, og i de senere år er der opstået en slags venskabsforbindelse mellem ladelunderne og

beboerne i Putten, der endnu i dag i Nederlandene kaldes „Enkernes og de forældreløse børns by“.

Natten til den 1. oktober 1941 blev to værnemagtsofficerer dræbt i kamp med nederlandske modstandsfolk på landevejen ved Putten. Den næste dag omringede SS-tropper efter ordre fra den øvertbefalende, general Friedrich Christiansen, landsbyen, hvor de fleste af beboerne netop var på vej til kirke. Resten af befolkningen blev hentet ud af deres huse og alle derefter lukket inde i kirken.

Efter ordre fra general Christiansen, der i øvrigt stadig er æresborger i Nürnberg, dr. Robert Kempner, sagde i dag i Vestberlin, at der stadig var mellem 9 og 10.000 nazistiske krigsforbrydere i Vyk trods talrige nederlandske og tyske protester, blev alle mandlige beboere mellem 18 og 50 transporteret bort, kvinder og børn evakueret, og landsbyen brændt ned. De 660 mænd blev sendt til tyske koncentrationslejre, deriblandt altså også til Ladelund, hvor i alt 540 omkom.

Den slesvig-hoistenske landdags ældsteråd har bestemt, at der på „folkesørgedagen“ i november skal nedlægges en krans fra landsregeringen på de hollandske grave på Ladelund kirkegård. Denne beslutning er blevet modtaget med tilfredshed af beboerne i Ladelund.

FAKLEN SKAL LYSE IGEN

Vi lever i en ufredens verden. I forårets gryende dag, vi hørte geværernes knitren og bombernes tordnende brag. På barbariets vidtstrakte agre slog hadets blomster rød, og voldsherredømmet har krævet millioner uskyldiges blod.

Og kulturens lysende fakkel var slukket i trøelse år, bag pigtråd blev menneskeheden tilføjet de dybeste sår. Men retfærdigheden vil sejre, og du min broder og ven, for frihed og fred vil vi virke, så faklen kan lyse igen.

Rø, den 27. maj 1945.

H. C. HANSEN.

A-S HAUSTRUPS FABRIKER

Odense

GORM
FORSIKRINGSAKTIESELSKAB
FYNS STIFTS GRUNDEJER FORS.
ODENSE

P. DAMGAARD JØRGENSEN
TANDTEKNIK
SVENDBORG

EL-VÆRKET
ASSENS

REVISIONSFIRMAET
AXEL GRAM H. D.
FISKETORVET 2 — ODENSE

FYENS ANDELS-FJERKRÆSLAGTERI
SVENDBORG

HARALD HALBERG
CIGAR- OG TOBAKSFABRIK
SVENDBORG

★ ★ ★ *Hende derhjemme*

Det er vist en kendsgerning, at hende derhjemme ikke endnu har haft ordet. Kvinder og mænd har skrevet om oplevelser her og under deportationen; men hende, der gik derhjemme i angst og spænding, har man ikke tidligere læst om.

Vi bringer i dette nummer fjerde afsnit af en fortsat skildring, skrevet af en kvinde, hvis mand pludselig forsvandt for hende.

IV.

„Du er under observation.“ Det var Svend og hendes fætter Ivar, der oplyste hende om det.

„Du må hellere forsvinde en lille tid, så de ikke skal spore dig hen til os.“ Og da Ivar var læge, fik han det ordnet sådan, at hun blev indlagt på et hospital.

Hun var ærlig talt også træt, meget træt.

De var syv på stuen, og ingen af de andre anede, hvorfor hun var indlagt.

Officielt hed det sig, at hun lå til undersøgelse for et maveonde, og hun gennemgik alle grader som de andre, fik slangen i maven, blev røntgenfotograferet og meget andet.

Men ret længe kunne hun ikke være der, følte hun.

Svend havde købt ind til Thor, og på pakkedagen gik en ung læge, Ivars ven, Herman ud til fængslet med den. Det gik endda; men der var mange andre ting, som hun selv skulle ordne. Hun skulle tale med både den ene og den anden, intet lod hun uforsøgt for at få Thor fri igen, og hun havde en mærkelig følelse af, at detastede. Og nu havde hun ligget her i 14 dage.

Hjælp og støtte fra den tyske landsforrædder, der havde talt til hende i fængslet, lagde hun ikke videre vægt på. Var han en pjalt på den ene måde, var han det vel også på andre områder, og hun var vis på, at hun aldrig ville høre fra ham.

Hvert øjeblik gik tankerne ud i fængslet til Thor. Bare han kunne holde ud, hun foldede sine hænder og bad om, at Gud ville holde sin beskyttende hånd over ham.

En sygeplejerske rørte ved hende. „Her er et brev til Dem, fru Thor-

sen“. Inga så øjeblikkelig, at det var fra Thor. Der var en lille seddel indeni fra fru Sørensen, der meddelte, at to tyske politisoldater havde afleveret det til hende, men da hun var syg, havde hun nu afsendt det med posten.

Inga åbnede febrilsk Thors brev og læste det hurtigt. Det var alt andet end opmuntrende. Thor havde fængselspsykose, og de var onde imod ham. Hun græd, da hun havde læst det.

Inga foldede påny hænderne og bad til Gud. Der var så roligt her i den stille sygestue, man lå ikke her og fo'r sammen, hver gang en bil stoppede op. Men så meldte det sig igen med fornyet kraft, Thor var i deres vold, og tyskerne var onde. Hun lå i sine egne tanker, som hun ikke kunne dele med nogen.

Pludselig gik døren op. Inga så derhen. Det var en læge i hvid kittel. Hvad var det? Var der stuegang på denne tid? Lægen var ledsaget af en dame, og de stilede mod Ingas seng. Først da de kom nærmere og ind i lyskeglen, så hun, at det var Ivar og Dora.

De nikkede opmuntrende til hende og satte sig et øjeblik på sengekanten. Inga viste dem brevet fra Thor, og en tid drøftede de sagte med hinanden, hvad Ivar mente, der skulle gøres. Det trøstede Inga, at andre også arbejdede for Thors frihed, og da de var gået, var hun lettere til mode. Ivar var så ægte og så trofast og virkede altid beroligende på hende, og trygt lagde hun sig til at sove.

Dagen efter kom Ivars far og mor. Inga blev forbauset. De var jo også herinde i byen i forgårs. Hvad er der, er der noget med Thor? De så så underligt på hende, syntes hun. „Vi var til selskab i Tåstrup,“ sagde de.

„Hvorfor er I så kommet herind?“ spurgte hun uroligt.

De kunne se hendes angst og foretrak at fortælle hende det:

„Vi hørte, at Thor var blevet skudt på Dagmarhus, og vi skyndte os derfor ind til dig; men Thor har det godt. Ivar har undersøgt det; det var en anden, det var gået ud over.“

Inga var rystet. Hvem mon det er, de har skudt på Dagmarhus. Da de er gået, ligger hun og tænker på, om han har kone og børn, der nu græder over deres far, eller om det er en far eller mor, der har mistet deres store dreng.

Igen lægger hun Thor i Guds hånd. Der kan intet ondt nå ham. Gud er stærkere end tyskerne.

De kan pine ham, slå ham, mishandle ham; men de kan ikke få bugt med ham, når hun har lagt ham i Guds varetægt. Det er hun sikker på.

☆

Det er midt på formiddagen. Stuegangen er lige forbi, og Svend står pludselig i døren.

Inga sætter sig op i sengen. „Hvad er der, Svend?“

Svend står ved hendes seng, og hun kan se på ham, at han gør alt for at virke roligt.

„Det er Ivar. Jeg er bange for, at der er sket noget enten med Ivar eller Herman. Jeg er ikke klar over, hvem af dem, det er; men nu går jeg for at undersøge, hvad der er sket.“

Inga ligger og venter. Det er besøgstid, og da kommer Svend ikke, véd hun, for han er efterlyst og tør derfor ikke vise sig på hospitalet i besøgstiden, fordi tyskerne posterer vagt på gangene hver dag.

Bare nu Svend får gode tidender. Besøgstid er forlængst forbi, og de andre patienter ligger og smådøser; men Inga er lysvågen. Bare Svend dog snart ville komme.

Pludselig står oversygeplejersken i døren og beder hende i en alvorlig tone om at tage et tæppe om sig og gå ind i den lille dagligstue.

Der stod Svend og Birger.

„Ja Inga, nu har vi undersøgt det. Det var Ivar.“

„Hvad er der sket? Er Ivar arresteret?“ spurgte hun angst.

Svend rystede på hovedet.

„Nej, Ivar er død.“

„Død.“ Hun hørte pludselig sig selv skrigende højt. „Svend, det er ikke sandt.“ De fo'r begge hen og holdt ved hende, og hun kunne på deres stivnede og bløge ansigter se, hvor ondt de havde det.

„Åh Svend,“ jamrede hun, „vor go-

de fætter og ven, skulle vi miste ham.“ Svend græd.

„Ja Inga, de har skudt ham.“

Og de fortalte hende det altsammen, hvordan Ivar var gået fra sin far og mor, da de fra hende var gået hjem i hans lejlighed, og hvordan han midt i sit arbejde på hospitalet pludselig var omringet af Gestapo, der skød på ham, da han forsøgte at flygte fra dem.

„Hvor er Dora?“ spurgte hun.

„Hun var hos ham, da han døde i morges kl. 9.“

„Og hans far og mor?“ spurgte hun videre.

„De blev hentet i nat og var også hos ham,“ fortalte de.

Det var næsten ikke til at bære. Svend stod og så ud af vinduet. Så vendte han sig om.

„Inga, jeg har hidtil været bange for at dø, men nu er jeg ikke det mindste bange mere.“

Han var kridhvid i ansigtet, og Inga blev angst.

„Svend, du må være forsigtig, hører du, du har Tove og tvillingerne.“ Svend nikkede.

„Ja Inga, jeg skal nok være forsigtig.“

„Stakkels Dora,“ fortsatte han, „stakkels Dora.“

„Har du talt med hende?“ spurgte Inga.

„Ja, hun var hjemme for lidt siden, hun mente ikke, at han havde lidt meget; han havde set så forhåbningsfuld på hende og havde gang på gang sagt til hende: „Du er min lille kone.“ Åh, hvor er det synd for hende.“

Svend gemte sit ansigt i hænderne, og hun kunne se, at tårerne pibede frem mellem fingrene.

„De sataner.“ Birger havde hidtil ikke sagt noget, så Inga fo'r helt forskrækket op.

„Ja, du har ret, Birger. Forstår du, at de kunne skyde på en mand som Ivar, så rank, så kæk og køn. Enhver kunne da se, hvor prægtig han var.“

Birger nikkede: „Ja, men det er den slags, de er ude efter; skidtet kan de selv bruge.“

Da de var gået, gik Inga ind i sin seng igen. „Jeg må ud til de andre,“ tænkte hun.

Hun skyndte sig i tøjet og gik ud på gangen. Her løb hun lige på overlægen. Han var underrettet om det skete, kunne hun se, og han kom hen imod hende: „Det er forfærdeligt,“ sagde han, „mere end forfærdeligt. Var han Deres fætter?“

Inga nikkede: „Ja,“ og hun tilføjede „jeg kan ikke være her mere, hr. overlæge. Jeg må ud til de andre.“

Han så alvorligt på hende: „Jeg forstår Dem udmærket. Gør som de vil.“

Og så gik Inga igen ud i livet.

☆

Får vi liget udleveret? Det var det store spørgsmål. Gestapomændene havde siddet hele natten ude på gangen og passet på deres offer, og hver gang, han var blevet kørt over til blodtransfusion, morede de sig.

Da han havde udåndet, kom to tyskere, der lige var ankommet fra Dagmarhus, hen til Ivars far.

„Må vi kondolere.“ Den yngste af dem, som så ud til at være den mest højtstående, rakte sine ringprydede fingre frem og forsøgte at anlægge en til lejligheden passende mine; men Ivars far lagde sine hænder bag sin ryg. I det øjeblik kunne han ikke give sin søns mordere hånden. Tyskeren blev rasende.

I det samme blev liget kørt gennem gangen på en bære. Tyskeren stillede sig i vejen og spurgte hvidglødende over denne efter hans formening frygtelige fornærmelse: „Er det Deres søn?“

Ivars far nikkede: „Ja, det er min søn. Jeg skulle vel kende min eneste dreng.“

Tyskeren så stadig ond ud: „Ja, i fald det er løgn, vil der ske Dem dette.“ Han gjorde en betegnende bevægelse til halsen.

„Det er min dreng,“ gentog Ivars far, „den eneste jeg havde. Får jeg liget udleveret?“

„Det må De til Dagmarhus og spørge om.“

Og så efter mange og lange forhandlinger og en undersøgelse på

givet med betegnelsen — drab.

I tøjet, der kom hjem, var der Retsmedicinsk Institut blev liget frimærker efter 6 kugler. Jakken, støvlerne og gulduret manglede.

Det havde tyskerne stjålet.

Og så begravede de ham en tidlig vintermorgen, hans dødsfald var averteret; men ikke begravelsen.

Ivars forældre havde sendt bud til alle kammerater og venner og bedt dem blive borte for ikke at få en massearrestation ud af det.

Svend og Tove græd, fordi de ikke kunne komme med; men da dagen kom, tog de alligevel til begravelsen, og Inga tog med. Og så gik det sådan, at kirken var fyldt til trængsel, mest af ældre; men også mange andre unge havde trodsset forbudet. Da begravelsen var overstået, så Inga en sortklædt, langskaftet schalburgmand vandre langs med kirkediget.

Flere af de unge, deriblandt Tove og Svend, stod blege og frysende lidt borte fra de andre, parate til flugt, de var forberedt på alt.

Det var pakkedag i Vestre Fængsel, og Inga syntes ikke, at hun kunne skuffe Thor, der nu sad og ventede en pakke fra sit hjem.

Der var ikke andet for, end at hun — trods begravelsen — måtte tage ind med toget, og i hast købe lidt ind og aflevere det i fængslet.

Fortsættes.

Gestapofangerne

Sjællandsafdelingen

holdt aktuel aften på Bispebjerg Skole fredag den 16. oktober. Foruden medlemmerne deltog en gruppe store spejdere, der med interesse fulgte museumsinspektør R. Meyer-Heiselbergs redegørelse for det Afrika, der i dag ofte er forsidestof i vore aviser.

Taleren beskæftigede sig udelukkende med de forhold og begivenheder, der lå til grund for de aktuelle forhold.

Næste mødeaften bliver af rent kammeratlig art, idet man samles til andespil fredag den 20. november kl. 20.

BESTYRELSESMØDE

I HJÆLPEFONDEN

Opfordring til at skaffe udveje for, at bladet Pigtraad kan fortsætte efter, at fonden som sådan er ophørt.

Bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond holdt halvårligt møde i Odense mandag den 28. september.

Formanden, konsul Kaj V. Dahl, indledte med at udtale smukke mindeord om fondens protektor fra starten, Prins Axel, og gjorde opmærksom på, at Prins Axel omfattede fonden med megen interesse. Vi kaldte aldrig forgæves, og når han kom, var han altid ledsaget af Prinsesse Margaretha.

Formanden udtalte endvidere, at folk, der havde modtaget lån, skal rykkes fra kontoret og nævnte et eksempel på, at det havde hjulpet.

Der forelå et tilbud om samarbejde angående bladforhold. Man havde vænnet sig til i bladet „Pigtraad“ at se et samlende organ, som man nødtigt ville give afkald på, skrev foreningen.

Formanden havde sympati for tanken, men anbefalede, at spørgsmålet blev behandlet på forårsbestyrelsesmødet som et særligt punkt på dagsordenen: „Pigtraad“s fremtid.

Fonden har nu 756 medlemmer. Der er behandlet 1.315 hjælpesager, deraf er 238 afslået, mens 39 er henvist til Frihedsfonden. Fondens lånevirkksomhed må nu ophøre af hensyn til afviklingen ved udgangen af 1966. Der er ydet 123 almindelige lån, 4 studielån, 77 studielegater og 172 invalidelegater.

Kassereren, statsaut. revisor H. C. Steen Hansen gav en orientering om de økonomiske forhold.

Fosmark fortalte om sommeropholdet på fondens feriehus på Kegnæs. Han foreslog en del forbedringer. Forslagene blev tiltrådt.

Et forslag om, at der hvert år i februar blev indkaldt ansøgere til feriehuset, og at der blev givet besked til ansøgere i marts, blev tiltrådt. Ansøgningerne gennemgås af Steen Hansen, Kornbeck og Fosmark.

Der blev udtalt det ønske, at der blandt feriegæsterne hvert år var et af bestyrelsens medlemmer. Man ville derved opnå, at der efterhånden var flere, der kendte forholdene på stedet.

En ansøgning om studielegat blev bevilget på nærmere aftalte betingelser.

Man vedtog at holde næste møde i København lørdag den 1. maj. Næste møde igen holdes i Århus.